

1725533

II

Udostępnia się
na miejscu

ПРОЛЕТАРІ ВСІХ КРАЇН, ЄДНАЙТЕСЯ!

Історія ВКП(б)

Лекція I

Акад. Єм. ЯРОСЛАВСЬКИЙ

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ МАРКСИЗМУ-ЛЕНІНІЗМУ

ДОДАТОК ДО ЖУРНАЛУ
„БІЛЬШОВИК УКРАЇНИ“ № 2

ПОЛІТВИДАВ при ЦК КП(б)У
1941

З М І С Т

	Стор.
Як утворювалась „Історія ВКП(б)“	3
Боротьба Леніна і Сталіна за створення більшовицької партії	7
Боротьба партії за диктатуру пролетаріату	13
Партія більшовиків при владі	17
Заключення	29

1725533

1725533 U

MAG.
2019 20 1551/518636

3,-

ЯК УТВОРЮВАЛАСЬ «ІСТОРІЯ ВКП(б)»

Поява «Історії Всесоюзної Комуністичної партії (більшовиків)» — велика подія в житті ВКП(б) і в той же час велика подія на історичному фронті.

Справа не тільки в тому, що до останнього часу у нас не було курсу Історії ВКП(б), який цілком задовольняв би запити партійної, більшовицької освіти; справа в тому, що вперше за весь час існування нашої більшовицької партії з'являється праця з історії партії, складена на такому високому теоретичному рівні, так ідейно насичена теоретичним змістом, як цей курс «Історії ВКП(б)». Не зважаючи на стислість, він являє собою найповніший — якщо взяти політичні оцінки і теоретичну глибину цієї роботи — курс «Історії ВКП(б)».

Усім відомо, що в усій роботі по створенню цієї праці з історії ВКП(б) роль товариша Сталіна виняткова, особисто ним виконана величезна робота.

Кожний почуває, читаючи цей чудовий курс «Історії ВКП(б)», як продумано кожен рядок, як обдумане кожне слово, який величезний історичний досвід сконцентрований нерідко в скупих словах, що викладають найважливіші події в житті нашої партії. Великий інтерес, який виявляють робітники, колгоспники, радянська інтелігенція до історії більшовицької партії, свідчить насамперед про те, яке велике місце партія більшовиків займає в житті, у свідомості трудящих СРСР. В цьому величезному інтересі до історії ВКП(б) виявляється глибока пошана мільонів трудящих до більшовицької партії.

Ленін в період ліквідаторства, між двома революціями, писав у статті «Ідейна боротьба в робітничому русі»: «Не може бути свідомим робітником той, хто ставиться, як Іван Непомнящий, до історії свого руху»¹.

Робітники країни Рад, її колгоспники, її радянська інтелігенція — не Івани Непомнящі. Не тільки члени славної Всесоюзної Комуністичної партії більшовиків, створеної, вихованої Леніним і Сталіним, вважають своїм обов'язком вивчати історію партії, бо вона є для них насамперед зброєю більшовицького виховання

¹ В. І. Ленін, т. XVII, стор. 354.

мас; але і безпартійні робітники, колгоспники і радянська інтелігенція, коли вони продумують шлях нашої партії від перших маленьких марксистських гуртків і груп, що з'явилися в Росії в 80-х роках минулого століття, до великої партії більшовиків, яка керує нині першою в світі соціалістичною державою робітників і селян, зрозуміють, яку велику силу становить ця партія, проймуться до неї ще більшою пошаною, ще більшою відданістю, ще більшою любов'ю, відчують ще глибше, що це їх рідна партія. Без цієї партії неможливе було б визволення робітничого класу від капіталізму, неможливе було б визволення десятків мільонів селян від царя, поміщиків, куркулів, жандармів, урядників та інших подібних паразитів. Без цієї партії, яка знищила владу капіталу і панування церкви над наукою, над людською думкою, інтелігенції неможливо було б зайняти те місце, яке вона займає у нас в соціалістичному суспільстві.

Треба нагадати, як поставив товариш Сталін питання про завдання історичної науки взагалі і зокрема про завдання історії ВКП(б).

Читавши свої лекції «Про основи ленінізму» в Свердловському університеті в 1924 році, товариш Сталін показав, що питання ленінізму безпосередньо зв'язані з історією ВКП(б), з історією революційної боротьби робітників і селян.

Саме через те «Основи ленінізму» товариша Сталіна так політично насичені й сьогодні, настільки змістом своїм свіжі, ніби ці лекції читалися лише вчора, настільки актуально, а не абстрактно поставлені в них теоретичні питання про історичні корені ленінізму, про метод ленінізму, про значення теорії, про диктатуру пролетаріату, про селянське питання, про національне питання, про стратегію і тактику робітничої партії, про саму партію і про стиль роботи більшовиків.

Товариш Сталін ще в 1931 р. в статті «Про деякі питання історії більшовізму» звернув нашу найсерйознішу увагу на хиби і помилки істориків партії і зажадав від нас «піднести питання історії більшовізму на належну висоту, поставити справу вивчення історії нашої партії на наукові, більшовицькі рейки і загострити увагу проти троцькістських і всяких інших фальсифікаторів історії нашої партії, систематично зриваючи з них маски»¹.

З того часу минуло коло десяти років, протягом яких були викриті і розгромлені троцькістсько-бухарінські і буржуазно-націоналістичні агенти імперіалізму в різних областях нашого соціалістичного будівництва, у тому числі і на історичному фронті. І тут, в галузі історичної науки, троцькістсько-бухарінські контрабандисти та фальсифікатори чимало нашкодили.

Не один раз товариш Сталін протягом цього періоду ставив перед нами вимогу підвищення якості нашої роботи по вивченню нашого минулого. Нагадаємо постанову Ради Народних Комісарів і ЦК ВКП(б) «Про викладання громадянської історії в школах

¹ *И. Сталін*, Питання ленінізму, стор. 326, вид. 11.

СРСР» від 16 травня 1934 р., «Зауваження з приводу конспекту підручника з історії СРСР» товаришів Сталіна, Жданова, Кірова від 8 серпня 1934 р., «Зауваження про конспект підручника нової історії» товаришів Сталіна, Кірова, Жданова від 9 серпня 1934 р., «Постанову журі урядової комісії по конкурсу на кращий підручник для 3-го і 4-го класів середньої школи з історії СРСР» надруковану 22 серпня 1937 р. і особливо лист товариша Сталіна упорядникам підручника історії ВКП(б) — «Про підручник історії ВКП(б)»¹.

В цьому листі товариш Сталін писав:

«Я думаю, що наші підручники з історії ВКП(б) незадовільні з трьох головних причин. Незадовільні або тому, що вони викладають історію ВКП(б) поза зв'язком з історією країни; або тому, що обмежуються оповіданням, простим описом подій і фактів, боротьби течій, не даючи необхідного марксистського пояснення; або ж тому, що хибують на неправильність конструкції, неправильність періодизації подій.

Щоб позбутися таких хиб автори повинні врахувати ряд міркувань.

Треба, поперше, перед кожною главою (або розділом) підручника дати коротку історичну довідку про економічне і політичне становище країни. Без цього історія ВКП(б) виглядатиме не як історія, а як легке і незрозуміле оповідання про діла минулі.

Треба, подруге, не тільки викладати факти, які демонструють численність течій і фракцій у партії і в робітничому класі в період капіталізму в СРСР, але й дати марксистське пояснення цим фактам, вказавши а) на наявність у дореволюційній Росії як нових, сучасних з точки зору капіталізму, класів, так і старих, докапіталістичних класів, б) на дрібнобуржуазний характер країни, в) на різномірний склад робітничого класу,— як на умови, що сприяли існуванню багатьох течій і фракцій у партії і в робітничому класі. Без цього численність фракцій і течій лишається незрозумілою.

Треба, потретьє, не тільки викладати в тоні простого оповідання факти запеклої боротьби течій і фракцій, але й дати марксистське пояснення цим фактам, вказавши, що боротьба більшовиків з антибільшовицькими течіями і фракціями була *принципальною* боротьбою за ленінізм, що в умовах капіталізму і взагалі в умовах наявності антагоністичних класів середпартійні суперечності і незгоди є неминучістю, що розвиток і зміцнення пролетарських партій при зазначених умовах може відбуватися лише в порядку подолання цих суперечностей, що без *принципальної* боротьби з антиленінськими течіями і групами, без їх подолання, наша партія неминуче переродилася б, як переродились соц.-дем. партії II-го Інтернаціоналу, які не приймають такої боротьби. Можна було б при цьому використати відомий

¹ Всі перелічені документи надруковано в збірнику «До вивчення історії». Партиздат, 1938.

лист Енгельса до Бернштейна в 1882 році, наведений у першій главі моєї доповіді VII-ому поширеному Пленуму ВКП(б) «Про соц.-дем. ухил» у ВКП(б), і мої коментарі до нього. Без таких роз'яснень боротьба фракцій і течій в історії ВКП(б) виглядатиме, як незрозуміла склока, а більшовики,— як непоправні і невгамовні склочники і забіяки.

Треба, нарешті, внести якийсь порядок у справу періодизації подій з історії ВКП(б)..

«Короткий курс історії ВКП(б)» побудовано саме на основі цих вказівок товариша Сталіна. В короткому курсі історія ВКП(б) тісно зв'язана з історією країни. Подіям і фактам дано марксистське пояснення, періодизація подій витримана в тій послідовності, в якій вона дана у схемі, запропонованій товаришем Сталіним. Історичні довідки про економічне і політичне становище країни складено дуже ретельно. Не зважаючи на стислість викладу, вони дають основний матеріал, необхідний для всякого пропагандиста, точно і ясно обрисовують економічну й політичну обстановку боротьби пролетаріату і селянства в кожному окремий період.

Якщо в колишніх підручниках були такі сторінки, які товариш Сталін з повним правом визначав «як легке і незрозуміле оповідання про справи минулі», то в «Короткому курсі історії ВКП(б)» перед нами проходить бойова історія більшовиків, освітлена ученням марксизму-ленінізму.

Декому хотілося, щоб в «Історії ВКП(б)» під редакцією Комісії ЦК не було іноземних слів і щоб взагалі все було настільки спрощено, щоб і думати не треба було ні про що, щоб усе само вкладалося в голову. Це — неправильна вимога. Не можна підмінювати вивчення історії більшовицької партії «легким читанням». Історію партії треба *вивчати*, а щоб вивчати, треба над нею посилити працювати. Вивчаючи історію партії, кожний повинен буде знайомитися з рядом невідомих йому слів і понять, відчувати, що набуває нових знань, що перед ним розкриваються нові історичні горизонти, що для нього стає ясним зміст подій, про які він, може, і знав, але не вмів уявити їх у зв'язку з усією боротьбою робітничого класу за комунізм.

«Історія ВКП(б)» під редакцією Комісії ЦК виходила з того, що не можна вносити спрощенство у вивчення історії партії. Від кожного, звичайно, в міру його розвитку, можна і потрібно вимагати певного мінімуму теоретичної роботи, а «Історія ВКП(б)» вимагає саме такої теоретичної роботи, бо одним із завдань, що його ставить собі «Історія ВКП(б)», є ліквідація теоретичного відставання.

Більшовицька партія має право вимагати, щоб на третьому десятку існування пролетарської диктатури покінчено було з теоретичною відсталістю членів партії; партія дає всім можливість вивчати курс історії партії, що підносить їх теоретичний рівень.

«Історія ВКП(б)» містить у собі, не зважаючи на свою стислість, дуже широку документацію, величезну кількість посилань

на праці Маркса, Енгельса, Леніна і Сталіна. Теоретичні витяги з творів класиків марксизму розраховані на те, що вивчаючі не задовольняться тільки невеликою цитатою, а дадуть собі труд прочитати праці, з яких узято відповідні витяги. Вивчення праць Маркса, Енгельса, Леніна і Сталіна не тільки в цитатах, а в оригіналі, є вимогою, на якій можна і треба виховувати більшовицькі кадри,—в дусі серйозного, вдумливого, наукового ставлення до фактів і подій історії. Не можна задовольнятися самим лише знанням факту, треба постаратися до кінця усвідомити його значення, його зв'язок з усією боротьбою робітничого класу за комунізм. Саме з цієї точки зору необхідно вивчати, як «ВКП(б)» росла і міцніла в принципіальній боротьбі з дрібнобуржуазними партіями всередині робітничого руху — есерами (а ще раніше з їх попередниками — народниками), меншовиками, анархістами, буржуазними націоналістами всіх мастей, а всередині партії — з меншовицькими, опортуністичними течіями,—троцькістами, бухарінцями, націонал-ухильниками й іншими антиленінськими групами.

ВКП(б) міцніла і загартувалась в революційній боротьбі з усіма ворогами робітничого класу, з усіма ворогами трудящих — поміщиками, капіталістами, куркулями, шкідниками, шпигунами, з усіма наємниками капіталістичного оточення¹.

Необхідно вивчати історію партії так, щоб це вивчення озброювало «знанням законів суспільного розвитку і політичної боротьби, знанням рушійних сил революції» (стор. 4). Саме тому в «Історії ВКП(б)» дано теоретичні узагальнення, які допоможуть вивчити ці закони суспільного розвитку і політичної боротьби, які озброюють знанням рушійних сил революції.

Якщо до справи підходять колишніми мірками пропагандистів, що керували вивченням історії партії в гуртках, в школах, то введення в курс історії ВКП(б) таких питань, як виклад основ діалектичного і історичного матеріалізму, «утруднює» вивчення історії партії. Насправді ж кожен може переконатися, вивчивши «Історію ВКП(б)», що саме введення цих предметів *полегшує правильне засвоєння історії партії, робить його повноцінним, сприяє ідейному зростанню наших більшовицьких кадрів.* Ось чому саме на ці теоретичні питання, викладені в «Історії ВКП(б)», слід звернути особливу увагу.

БОРОТЬБА ЛЕНІНА І СТАЛІНА ЗА СТВОРЕННЯ БІЛЬШОВИЦЬКОЇ ПАРТІЇ

З першої ж глави вивчаючий «Історію ВКП(б)» знаходить в ній нову постановку цілого ряду питань. Відомо, наприклад, як багато неясностей було за останній час щодо Плеханова. З одного боку, троцькістсько-бухарінські контрабандисти замазували опортуністичні ідеї Плеханова і висували його мало не родо-

¹ «Історія Всесоюзної Комуністичної партії (більшовиків). Короткий курс», стор. 3, 1939 (український переклад). Надалі при посиланнях сторінки вказано в дужках у самому тексті.

начальником більшовизму, а з другого боку, вважалось ознакою поганого тону, мало не опортунізмом, говорити про заслуги Плеханова і його групи в справі поширення марксизму і особливо в справі боротьби з народниками.

«Історія ВКП(б)» дає історично правильну постановку питання: не замазуючи помилок плехановської групи, в ній показано величезне значення боротьби Плеханова і його групи в справі поширення ідей наукового соціалізму в той час, коли соціал-демократія в Росії ще не була зв'язана з робітничим рухом.

«Історія ВКП(б)» нагадує, що перше покоління марксистів у 80-х роках, а потім і в 90-х роках і навіть на початку 900-х років, надавало величезного значення таким працям Плеханова, як «До питання про розвиток моністичного погляду на історію», «Наші незгоди», «Соціалізм і політична боротьба» та ін. Марксисти на цих працях учились боротися з народниками, боротися з ворогами марксизму. Плеханов у цих працях дав блискучий захист діалектичного матеріалізму Маркса — Енгельса.

Через всю «Історію ВКП(б)» чітко проходить лінія боротьби з опортунізмом Плеханова і його прихильників, з меншовизмом Плеханова, і в той же час у цьому курсі історії ВКП(б) дано належну історичну оцінку позитивної ролі, яку відіграв Плеханов у популяризації, поширенні і захисті марксизму.

В цій же главі ми бачимо чітку постановку питання про народництво. Ми знаємо, що і в цьому питанні фальсифікатори історії внесли чимало плутанини. В «Історії ВКП(б)» дана рішуча критика народництва, показано всю шкідливість народницьких ідей у розвитку революції, у розвитку робітничого руху, показано, що народники є противниками марксизму.

Народники «відвертали увагу трудящих від боротьби з класом гнобителів безкорисними для революції убивствами окремих представників цього класу. Вони гальмували розвиток революційної ініціативи й активності робітничого класу і селянства.

Народники заважали робітничому класові зрозуміти його керівну роль в революції і затримували створення самостійної партії робітничого класу» (стор. 12). В «Історії ВКП(б)» говориться про те, що народники проповідували фальшиву теорію активних «героїв» і пасивної «юрби», яка жде від «героїв» подвигу, але разом з тим показано з історичною об'єктивністю, що народники намагались підняти селян на боротьбу проти царського уряду. Їх біда була в тому, що вони не змогли правильно зрозуміти умов розвитку суспільства, що вони йшли проти історичних потреб суспільства, що вони виявлялись героями-невдахами в історії.

«Історія ВКП(б)» показує всю шкідливість народницької проповіді терору, роз'яснює, як неправильно розуміли народники закони розвитку Росії, роль різних класів у ній, але це зовсім не означає, що це покоління революціонерів, яке боролось проти царизму, треба зображувати контрреволюціонерами, як це іноді буває.

Інша річ, що народники, які не розуміли законів розвитку суспільства, так само як згодом меншовики, анархісти та ін., в міру розвитку революції, в міру переростання її в соціалістичну, пролетарську революцію все далі й далі відходили від революційної боротьби і, кінець-кінцем, прийшли в табір контрреволюції.

Слід нагадати, що серед пропагандистів один час була в ходу теорія, що нема чого проводити будьяку різницю між так званими революційними народниками 70-х і початку 80-х років і ліберальними народниками. Ці пропагандисти вважали, що ідеї Леніна в цьому питанні вже застаріли. У 1-ій же главі «Історії ВКП(б)» чітко показано, в чому сталися зміни в народництві в 90-х роках:

«Народники 90-х років по суті давно відмовились від усякої революційної боротьби з царським урядом. Ліберальні народники проповідували примирення з царським урядом. «Вони просто думають,— писав Ленін про народників того часу,— що коли попросити гарненько та ласкавенько у цього уряду, то він може все добре влаштувати» (Ленін, т. I, стор. 161).

Народники 90-х років закривали очі на становище бідноти в селі, на класову боротьбу в селі, на експлуатацію бідноти куркульством і вихваляли розвиток куркульських господарств. Вони виступали по суті справи як виразники інтересів куркульства» (стор. 20).

Уже в цій главі показано, як Ленін у своїй книзі «Що таке «друзі народу» і як вони воюють проти соціал-демократів?» висунув ідею створення союзу робітників і селян. Коло 47 років тому Ленін дав чітке визначення ролі цих класів у революції: робітничий клас — гегемон, селянство — союзник пролетаріату.

З 1-ої ж глави вивчаючий «Історію ВКП(б)» вводиться в обстановку розгортання боротьби марксистів того періоду, коли на чолі петербурзького «Союзу боротьби за визволення робітничого класу» стає Ленін, коли з 90-х років у Закавказзі починає свою революційну роботу в рядах марксистів товариш Сталін, коли на початку цього століття зароджується газета «Искра», що відіграла таку величезну роль у справі організації партії і вироблення основ більшовизму.

Звертають на себе увагу в «Історії ВКП(б)» блискучі характеристики, дані товаришем Сталіним ряду історичних праць В. І. Леніна. Так, у 2-ій главі, де чітко змальована боротьба Леніна за побудування робітничої партії і та величезна робота, яку він виконав у редакції «Искры», виробляючи ідеологічні основи марксистської партії, товариш Сталін дає характеристику історичного значення книги Леніна «Що робити?»:

«Історичне значення «Що робити?» полягає в тому, що Ленін в цій своїй знаменитій книзі:

1) Перший в історії марксистської думки обнажив до коренів ідейні джерела опортунізму, показавши, що вони полягають насамперед у схиланні перед стихійністю робітничого руху і в пониженні ролі соціалістичної свідомості в робітничому русі;

2) Підніс на висоту значення теорії, свідомості, партії, як революціонізуючої і керівної сили стихійного робітничого руху;

3) Блискуче обгрунтував корінне марксистське положення, яке гласить, що марксистська партія є з'єднання робітничого руху з соціалізмом;

4) Дав геніальну розробку ідеологічних основ марксистської партії» (стор. 37).

У 4-ій главі «Історії ВКП(б)» товариш Сталін дав прекрасне узагальнення ідейної боротьби Леніна за створення більшовицької партії. Ми читаємо там:

«Більшовики хотіли створити нову, більшовицьку партію, здатну бути зразком для всіх, хто хотів мати справжню революційну марксистську партію. Більшовики готували таку партію уже з часів старої «Искры». Вони готували її завзято, наполегливо, не зважаючи ні на що. Основну і вирішальну роль відіграли в цій підготовчій роботі такі праці Леніна, як «Що робити?», «Дві тактики» і т. д. Книга Леніна «Що робити?» була ідеологічною підготовкою такої партії. Книга Леніна «Крок вперед, два кроки назад» була організаційною підготовкою такої партії. Книга Леніна «Дві тактики соціал-демократії в демократичній революції» була політичною підготовкою такої партії. Нарешті, книга Леніна «Матеріалізм і емпіріокритицизм» була теоретичною підготовкою такої партії» (стор. 133).

Само собою зрозуміло,—якщо ці роботи Леніна мали таке величезне значення в підготовці і оформленні більшовицької партії, то навряд чи вивчаючий зможе обмежитися тільки тим, що наведено в «Історії ВКП(б)». Ми глибоко переконані в тому, що ті товариші, які хочуть не формально тільки «пройтись» по цьому курсу, не формально «здати заліки» з курсу історії ВКП(б), а дійсно знати історію партії, не обмежаться короткими витягами з цих чудових творів Леніна, а вивчать їх.

При викладенні ходу і рішень II з'їзду РСДРП звертають на себе увагу висновки, сформульовані товаришем Сталіним:

«Підводячи підсумки роботам II з'їзду, можна прийти до таких висновків:

1) З'їзд закріпив перемогу марксизму над «економізмом», над відкритим опортунізмом;

2) З'їзд прийняв програму і статут, створив соціал-демократичну партію і побудував, таким чином, рамки для єдиної партії;

3) З'їзд розкрив наявність серйозних організаційних незгод, які поділили партію на дві частини, на більшовиків і меншовиків, з яких перші відстоюють організаційні принципи революційної соціал-демократії, а другі котяться в болото організаційної розпливчатості, в болото опортунізму;

4) З'їзд показав, що місце старих, уже розбитих партією, опортуністів, місце «економістів» — починають займати в партії нові опортуністи,— меншовики;

5) З'їзд виявився не на висоті свого становища в області організаційних питань, проявляв вагання, іноді давав навіть пере-

вагу меншовикам, і хоча він поправився під кінець, все ж не зумів не тільки викрити опортунізм меншовиків в організаційних питаннях і ізолювати їх в партії, але навіть поставити перед партією подібне завдання.

Ця остання обставина послужила однією з головних причин того, що боротьба між більшовиками і меншовиками не тільки не стихла після з'їзду, а, навпаки, ще більше загострилась» (стор. 42—43).

Тут особливу вагу має вказівка товарища Сталіна, що «місце старих, уже розбитих партією, опортуністів, місце «економістів»— починають займати в партії нові опортуністи,— меншовики».

Звичайно в роботах з історії партії досі підкреслювалось тільки позитивне значення II з'їзду партії, а хиби цього з'їзду не були чітко сформульовані.

«Історія ВКП(б)» в цьому відношенні є великим кроком вперед. Вона показує, що цей «з'їзд виявився не на висоті свого становища в області організаційних питань, проявляв вагання, іноді давав навіть перевагу меншовикам, і хоча він поправився під кінець, все ж не зумів не тільки викрити опортунізм меншовиків в організаційних питаннях і ізолювати їх в партії, але навіть поставити перед партією подібне завдання».

В нашій історико-партійній літературі ніде досі не було дано такого вичерпного викладу книги Леніна «Крок вперед, два кроки назад», яка захищає організаційні основи більшовицької партії. Вважали звичайно, що це питання можна викладати окремо від історії партії, за «Основами ленінізму» товарища Сталіна. Само собою розуміється, що «Основи ленінізму» залишаються найважливішим посібником по історії партії, але освоєння організаційних принципів більшовизму необхідно органічно злити з вивченням історії партії. Тому, природно, що в «Історії ВКП(б)» «Питання ленінізму» не механічно вкраплюються, а органічно зливаються з викладом історичних подій.

В главі 3-ій ми знаходимо точну характеристику російсько-японської війни, опис її імперіалістичного характеру. Цим самим «Історія ВКП(б)» спростовує антиісторичну, антимарксистську постановку питання про російсько-японську війну, яку ми знаходимо в працях історика М. Н. Покровського.

В цій главі звертає на себе увагу характеристика ставлення Плеханова до гегемонії пролетаріату. Меншовицькі історики намагалися не раз довести, що Плеханов «теж стояв» за гегемонію пролетаріату. Товариш Сталін роз'яснює в «Історії ВКП(б)», що «Розмови про те, що Плеханов «теж стояв» за гегемонію пролетаріату, ґрунтуються на непорозумінні. Плеханов кокетував з ідеєю гегемонії пролетаріату і був не від того, щоб визнати її на словах,— це вірно, але на ділі він стояв проти суті цієї ідеї. Гегемонія пролетаріату означає керівну роль пролетаріату в буржуазній революції при політиці союзу пролетаріату і селянства, при політиці ізоляції ліберальної буржуазії, між тим як Плеханов стояв, як відомо, проти політики ізоляції ліберальної буржуазії,

за політику угоди з ліберальною буржуазією, проти політики союзу пролетаріату і селянства. Насправді тактична установка Плеханова була меншовицькою установкою заперечення гегемонії пролетаріату» (стор. 66 — 67).

В цій главі показано, як Ленін, виходячи з положення Маркса — Енгельса про необхідність поєднання селянського революційного руху з пролетарською революцією, розвиває *нову теорію «соціалістичної революції, здійснюваної не ізольованим пролетаріатом проти всієї буржуазії, а пролетаріатом — гегемоном, який має союзників в особі напівпролетарських елементів населення, в особі мільонів «трудящих і експлуатованих мас»»* (стор. 72). Ця ленінська теорія розвиває гнилу і антипролетарську установку західноєвропейських соціал-демократів. В ній ще не було прямого висновку про можливість перемоги соціалізму в одній, окремо взятій, країні, але в ній уже були закладені всі або майже всі основні елементи, необхідні для того, щоб зробити рано чи пізно такий висновок. До цього висновку, як ми знаємо, Ленін прийшов у 1915 році, через 10 років.

В цій же главі викладається весь хід революції 1905 року і докладно говориться про Ради в 1905 році. Якщо брати колишні підручники історії партії, то «Історія ВКП(б)» приділяє далеко більше місця характеристиці Рад в 1905 році. В книзі дано і порівняння двох найголовніших Рад 1905 року: Петербурзької, де керівництво захопили меншовики, і Московської, якою керували більшовики. Вже на цих двох прикладах можна бачити, яке величезне значення мало в той час більшовицьке керівництво організаціями робітничого класу. Від цього керівництва залежав значною мірою і різний характер діяльності таких робітничих організацій, як ради.

Звертає на себе увагу в цій главі формулювання товаришем Сталіним причин поразки першої революції. Це насамперед те, що не було ще в революції міцного союзу робітників і селян проти царизму. Це не означає, що взагалі не було союзу робітників і селян в 1905 році, як це іноді зображують пропагандисти. В «Історії ВКП(б)» прямо сказано, що «селяни піднялись на боротьбу проти поміщиків і вони йшли на союз з робітниками проти поміщиків. Але вони ще не розуміли, що без повалення царя неможливо повалити поміщиків, вони не розуміли, що цар діє заодно з поміщиками, і значна частина селян ще вірила царю і поклдала надію на царську Державну думу» (стор. 87).

Але, як відомо, повністю цей союз робітників і селян створений був в період революції 1917 року, і тільки завдяки цьому стало можливим і повалення царизму і повалення влади поміщиків і капіталістів. А та обставина, що в 1905 році ще не було міцного союзу робітників і селян проти царизму, впливала на армію і флот — це була друга причина поразки революції.

Третьою, дуже важливою причиною було те, що і робітники в 1905 році діяли недостатньо дружно.

Четверта причина — та, що партія робітничого класу — РСДРП — була розбита на дві групи: більшовиків і меншовиків.

П'ята причина — це те, що царському урядові допомагали придушувати революцію 1905 року західноєвропейські імперіалісти.

І, нарешті, шоста причина — це укладення миру з Японією.

Особливістю 4-ої глави, яка висвітлює роль меншовиків і більшовиків в період столипінської реакції і оформлення більшовиків у самостійну марксистську партію, є введення цілого розділу про діалектичний і історичний матеріалізм. Цей короткий розділ вперше дає в курсі історії партії виклад основ діалектичного і історичного матеріалізму.

Було б неправильно, якби товариші, необізнані з основами марксистсько-ленінської філософії, злякалися завдання оволодіння цією філософією і побачили б у цьому труднощі, які зовсім неможливо, або дуже важко подолати. Повторюємо: цей прекрасний розділ «Історії ВКП(б)», цілком написаний товаришем Сталіним, не утруднює вивчення історії партії, а, навпаки, полегшує справжнє більшовицьке вивчення історії партії, він озброює новими знаннями. Вперше в такій популярній, доступній і стислій формі дається виклад основ діалектичного і історичного матеріалізму. Завдяки цьому 4-а глава і вся «Історія ВКП(б)» набувають неоцінного значення для підвищення теоретичного рівня більшовиків і всіх трудящих.

БОРОТЬБА ПАРТІЇ ЗА ДИКТАТУРУ ПРОЛЕТАРІАТУ

Глава 5-а описує діяльність більшовиків в роки піднесення робітничого руху перед першою імперіалістичною війною, описує величезне піднесення революційного руху 1912 — 1914 років, поштовх якому дав ленський розстріл 4 квітня 1912 року. Це був ураган, що розбурхав атмосферу «заспокоєння», створену столипінським режимом. У главі наведені уривки з статті товариша Сталіна того періоду, в якій вказувалось, що ленські постріли розбили лід мовчання і рушила ріка народного руху.

В цій главі з великою любов'ю показано величезне значення більшовицької газети «Правда», яка була організована згідно з вказівками Леніна, за ініціативою товариша Сталіна. Треба, щоб вивчаючий історію партії знав добре, яку величезну роль відіграла «Правда» в цей період, і на цьому матеріалі треба виховувати справжнє більшовицьке ставлення до нашої робітничої преси.

Обізнання з роботою наших більшовиків у державних думах повинно допомогти кожному більшовикові, партійному і непартійному, зрозуміти різницю між нашим, більшовицьким ставленням до парламенту і ставленням до парламенту буржуазних угодських партій. Наймерзенніший парламент, свинячий столипінський хлів, яким були III і IV Державні думи, більшовики використали як трибуну для революційної пропаганди, як один із засобів організації мас.

Якщо попередня глава показала, як у період реакції, в обстановці поразки революції більшовики уміють відступати в порядку, зберегти свої живі кадри, встояти проти розкладницького впливу реакції, то ця глава, що змальовує період нового піднесення, показує, як більшовики уміють очолити робітничий рух і вести його під більшовицькими лозунгами до нової революції.

Особливо для комуністичних партій капіталістичних країн має величезну цінність досвід цього періоду, бо більшовизм — це тактика для всіх робітничих партій, це досвід, цінний для робітничого класу всіх країн.

Глава 6-а викладає історію партії більшовиків в період імперіалістичної війни, викладає хід другої революції в Росії.

У главі докладно розповідається про ставлення більшовиків до війни:

«Більшовики не були проти *всякої* війни. Вони були тільки проти загарбницької, проти імперіалістичної війни. Більшовики вважали, що війна буває двох родів:

а) *війна справедлива*, незагарбницька, визвольна, яка має на меті або захист народу від зовнішнього нападу і спроб його поневолити, або визволення народу від рабства капіталізму, або, нарешті, визволення колоній і залежних країн від гніту імперіалістів, і

б) *війна несправедлива*, загарбницька, яка має на меті загарбання і поневолення чужих країн, чужих народів.

Війну першого роду більшовики підтримували. Щодо війни другого роду, більшовики вважали, що проти неї слід вести рішучу боротьбу аж до революції і повалення свого імперіалістичного уряду» (стор. 159).

В цій главі викладається нова закінчена теорія соціалістичної революції, розроблена Леніним в 1915 і 1916 роках.

Уже в серпні 1915 року в статті «Про лозунг Сполучених штатів Європи» Ленін формулює закон про нерівномірність економічного і політичного розвитку капіталізму. Потім весною 1916 року Ленін написав працю «Імперіалізм, як найвища стадія капіталізму». В цих працях Ленін показав, що через нерівномірність розвитку капіталізму виникають імперіалістичні війни, які ослаблюють сили імперіалізму і роблять можливим прорив фронту імперіалізму там, де він виявиться найслабшим.

«На підставі всього цього Ленін прийшов до висновку, що цілком можливий прорив імперіалістичного фронту пролетаріатом денебудь в одному місці або кількох місцях, що *можлива* перемога соціалізму спочатку в кількох країнах або навіть в одній, окремо взятій, країні, що одночасна перемога соціалізму в усіх країнах через нерівномірність розвитку капіталізму в цих країнах — *неможлива*, що соціалізм перемаже спочатку в одній або кількох країнах, а всі інші країни на протязі деякого часу залишаться буржуазними країнами» (стор. 160).

Якщо раніш основоположники комунізму Маркс і Енгельс вважали, що пролетарська соціалістична революція повинна відбутися і перемогти одночасно в усіх найголовніших країнах, то

Ленін, вивчаючи новий етап розвитку капіталізму, його імперіалістичний період, прийшов до переконання, що можлива перемога соціалізму в одній, окремо взятій капіталістичній країні. Не дивно, що проти Леніна обрушились всі старі баби II Інтернаціоналу і що проти цієї теорії виступили всі антиленінці, всі опортуністи, що притаїлися в рядах більшовицької партії.

Викладаючи хід лютнево-березневої буржуазно-демократичної революції та утворення двовладдя, «Історія ВКП(б)» дає чітке роз'яснення походження цього двовладдя. Меншовицько-есерівська більшість у Раді передала владу буржуазії, а «не досвідчені в політиці широкі маси народу, захлеснуті хвилею дрібнобуржуазної стихії і сп'янілі від перших успіхів революції, опинились в перші місяці революції в полоні у угодовських партій і погодились відступити буржуазії державну владу, наївно гадаючи, що буржуазна влада не перешкоджатиме Радам вести свою роботу» (стор. 170).

Глава 7-а викладає історію партії більшовиків в період підготовки і проведення Жовтневої соціалістичної революції.

Уже в цей період Бухарін, Риков, Зінов'єв, Каменев, Пятаков та ряд інших антиленінців виступили відкрито проти Леніна, намагаючись затримати революцію, чіпляючись за старі, віджили формули, сподіваючись на те, що революцію вдасться затримати на етапі буржуазно-демократичної і парламентарної держави. Ця опортуністична, антиленінська лінія Рикова, Зінов'єва, Бухаріна, Каменева та їх однодумців була викрита вже на Квітневій конференції, яка одностайно пішла за Леніним, зайнявши чітку позицію в усіх найважливіших питаннях і ведучи лінію на перемогу соціалістичної революції.

Звертає на себе увагу в цій главі формулювання товаришем Сталіним причин, які визначили порівняно легку перемогу соціалістичної революції в Росії. На першому місці тут іде оцінка російської буржуазії, яка не зміцніла ще економічно, цілком залежала від урядових замовлень і не мала ні політичної самостійності, ні достатньої ініціативи, необхідної для того, щоб знайти вихід із становища. «У неї не було ні досвіду політичних комбінацій і політичного обдурювання у великому масштабі, що його має, наприклад, французька буржуазія, ні школи шахрайських компромісів великого розмаху, яку має, наприклад, англійська буржуазія» (стор. 199). Тут мимохідь товариш Сталін дає надзвичайно влучну характеристику не тільки російській буржуазії, але і французькій та англійській.

Другою причиною перемоги революції товариш Сталін вважає те, що «На чолі Жовтневої революції стояв такий революційний клас, як робітничий клас Росії, клас, загартований в боях, клас, який пройшов за короткий строк дві революції і завоював до передодня третьої революції авторитет вождя народу в боротьбі за мир, за землю, за свободу, за соціалізм» (стор. 200).

Третьою причиною перемоги соціалістичної пролетарської революції товариш Сталін вважає те, що «Робітничий клас Росії

мав такого серйозного союзника в революції, як селянська біднота, що становила величезну більшість селянського населення» (стор. 200).

Четвертою причиною перемоги Жовтневої революції було те, що «На чолі робітничого класу стояла така, випробувана в політичних боях, партія, як партія більшовиків» (стор. 201).

П'ятою причиною перемоги Жовтневої революції було те, що «Жовтнева революція почалася в такий момент, коли імперіалістична війна була ще в розпалі, коли головні буржуазні держави були розколоті на два ворожих табори, коли вони, будучи зайняті війною одна з одною і ослабляючи одна одну, не мали можливості серйозно втрутитися в «російські справи» і активно виступити проти Жовтневої революції» (стор. 201).

В цій главі викладена боротьба більшовицької партії за зміцнення радянської влади в найтрудніший період брестського миру, коли партія переживала кризис, викликаний боротьбою проти Леніна «лівих комуністів» і троцькістів на чолі з Бухарінім і Троцьким.

Товариш Сталін дає коротку, але дуже сильну характеристику політики «лівих комуністів» і троцькістів:

«Це була якась провокаторська політика, вміло маскована лівими фразами» (стор. 203). Ленін вказував, що Бухарін і Троцький «допомогли німецьким імперіалістам і перешкодили ростові і розвиткові революції в Німеччині»¹.

Нема ніякого сумніву в тому, що вже тоді Троцький був агентом німецьких імперіалістів і що його позиція в делегації в Бресті диктувалась не якимись ідейними міркуваннями, а диктувалась німецьким генеральним штабом. Це була дійсно провокаційна політика, майстерно маскована лівими фразами.

Лише пізніше, в 1937 — 1938 роках, виявилась цілком причина антипартійної поведінки Троцького і «лівих комуністів» у той період. Вони і їх спільники вже тоді створили змову проти партії, проти радянської держави, мали на меті зірвати брестський мирний договір, арештувати В. І. Леніна, Й. В. Сталіна і Я. М. Свердлову, вбити їх і сформувати новий уряд з бухарінців, троцькістів і «лівих» есерів.

В цей тяжкий період партія згуртувалась навколо Леніна, Сталіна і Свердлова і підтримала Центральний комітет у питанні про мир так само, як і в усіх інших питаннях.

Сьомий з'їзд партії, не зважаючи на шалену боротьбу троцькістів, бухарінців проти Леніна, закріпив перемогу ленінської політики. Таким чином VII з'їзд виконав величезне історичне завдання: він розбив «лівих комуністів» і троцькістів, добився виходу з імперіалістичної війни, добився миру, перепочинку, дав партії виграти час для організації Червоної Армії і зобов'язав партію повністю навести соціалістичний порядок в народному господарстві і створити Червону Армію.

¹ В. І. Ленін, т. XXII, стор. 307.

ПАРТІЯ БІЛЬШОВИКІВ ПРИ ВЛАДІ

Глава 8-а викладає історію партії більшовиків в період іноземної воєнної інтервенції і громадянської війни. «Історія ВКП(б)» стисло і навіть, можна сказати, скупо передає основні факти винятково багатой на події напруженої боротьби робітників і селян за Радянську владу. На чолі озброєного народу стоїть партія Леніна — Сталіна. Ленін і Сталін безпосередньо керують боротьбою мас. Проти партії більшовиків уже в цей період виступають антибільшовицькі, антиленінські групи троцькістів, бухарінців, так званого «демократичного централізму» — група «крикунів голосніше за всіх» Сапронова, Осінського, Бубнова та інших.

Восьмий з'їзд партії дає бій цим групам і в питанні про програму партії, і в національному питанні, і в питанні про ставлення до середняка, і в питанні про будівництво Червоної Армії. Дуже чітко змальована військова опозиція на VIII з'їзді, яка об'єднувала не тільки представників розгромленого «лівого комунізму», але й працівників, які ніколи не брали участі в ніякій опозиції, але були незадоволені керівництвом Троцького в армії. «Більшість військових делегатів була різко настроєна проти Троцького, проти його схилення перед військовими спеціалістами з старої царської армії, частина яких прямо зраджувала нас під час громадянської війни, проти зарозумілого і ворожого ставлення Троцького до старих більшовицьких кадрів в армії. Наводились на з'їзді приклади «з практики», коли Троцький намагався розстріляти цілий ряд неугодних йому відповідальних військових комуністів-фронтовиків, діючи цим на руку ворогові, і тільки втручання ЦК і протести військових працівників відвернули загибель цих товаришів» (стор. 221).

Ленін і Сталін боролись проти перекручень радянської і партійної політики, що їх проводив в армії Троцький, і разом з тим проти ряду неправильних пропозицій цієї військової опозиції.

В цій главі викладено всі три періоди громадянської війни. В обстановці розгрому Колчака і Денікіна і здобутого в зв'язку з цим перепочинку скликається IX з'їзд партії, який обмірковує цілий ряд господарських питань. Серед них головне місце займає єдиний господарський план, що передбачав піднесення в першу чергу транспорту, паливної справи, металургії і насамперед електрифікацію всього народного господарства, план, що його Ленін висував як «велику програму на 10 — 20 років».

І на цьому з'їзді проти Леніна виступає антибільшовицька, антипартійна група «демократичного централізму», яку на з'їзді підтримують Риков і Томський.

Глава закінчується описом розгрому Врангеля, провалу польського плану інтервенції і підсумковим розділом, як і чому перемогла Радянська країна об'єднані сили англо-франко-японо-польської інтервенції і буржуазно-поміщицько-білогордійської контрреволюції в Росії.

Товариш Сталін формулював вісім основних причин, які забезпечили Червоній Армії перемогу.

Поперше, політика Радянської влади, в ім'я якої воювала Червона Армія, була правильною політикою, яка відповідала інтересам народу, і народ усвідомлював і розумів цю політику як правильну, як свою власну політику і підтримував її до кінця.

Подруге, Червона Армія була вірна і віддана до кінця своєму народові, за що і любив її та підтримував народ, як свою рідну армію.

Потретє, Радянській владі вдалося підняти весь тил, всю країну на службу інтересам фронту.

Почетверте, червоноармійці розуміли цілі і завдання війни і усвідомлювали їх правильність, а це зміцнювало в них дух дисципліни і бєздатності, що давали їм сили в боротьбі з ворогами.

Поп'яте, на чолі Червоної Армії стояла партія більшовиків, єдина своєю згуртованістю і дисципліною, сильна своїм революційним духом і готовністю піти на будьякі жертви заради успіху спільної справи, неперевершена своїм умінням організувати мільйонні маси і правильно керувати ними у складній обстановці.

Пошосте, Червона Армія перемогла тому, що вона зуміла викувати в своїх рядах видатних військових керівників нового типу, тому, що політичною освітою Червоної Армії займались найвидатніші діячі партії, тому, що Червона Армія мала в своєму складі таких незвичайних керівників-організаторів і агітаторів, як військові комісари.

Посьоме, перемога була забезпечена роботою видатних більшовиків, партійних і непартійних, в тилу у ворога.

Повосьме, Радянській країні в її нерівній боротьбі з інтервентами допомагали робітники імперіалістичних країн.

Такі головні умови, що забезпечили Червоній Армії перемогу в той час, коли проти неї був сильний блок 14 капіталістичних держав. Блок цей розвалився під ударами Червоної Армії. Він розбився об згуртованість радянського народу, об силу молоді радянської держави.

Глава 9-а викладає історію партії більшовиків в період переходу на мирну роботу по відбудуванню народного господарства. У главі особливо докладно роз'яснюється значення найважливіших резолюцій X з'їзду про єдність партії і про анархо-синдикалістський ухил. Докладно обгрунтовано, чому необхідно було перейти до нової економічної політики. Тут треба спинитися на одному питанні, яке потребує пояснення.

У главі сказано, що «Опозиціонери, будучи поганими марксистами і цілковитими неуками в питаннях більшовицької політики, не розуміли ні суті непу, ні характеру відступу, проведеного на початку непу» (стор. 241).

Роз'яснюючи особливості того маневрового відступу, який робила партія в цей період, товариш Сталін відмітив в «Історії ВКП(б)», що біда опозиції полягала в тому, що вона не розуміла через своє нецтво і не зрозуміла до кінця свого життя особливості відступу при непі.

Це формулювання має на увазі показати, що крім того, що опозиція виражала настрої не пролетарські, а дрібно-буржуазні, що вона була провідником ворожих пролетаріатові ідей і настроїв, вона ще до того ж не розуміла більшовицької політики через своє неучтво, що опозиціонери або зовсім не були марксистами, або були поганими марксистами.

«В боротьбі з опозиційними угрупованнями партійні організації згуртувались навколо Леніна. Особливо напруженого характеру набрала боротьба в Москві. Тут опозиція зосередила свої основні сили, ставлячи собі за мету завоювання столичної організації. Але більшовики Москви дали рішучу відсіч цим підступам фракціонерів. Гостра боротьба розгорнулася і в українських партійних організаціях. Під керівництвом тов. Молотова, який був тоді секретарем ЦК КП(б)У, більшовики України розбили троцькістів і шляпніковців. Комуністична партія України лишилась вірною опорою ленінської партії. В Баку розгром опозиції був організований під керівництвом тов. Орджонікідзе. В Середній Азії боротьбою з антипартійними угрупованнями керував тов. Л. Каганович.

Всі основні місцеві партійні організації приєднались до ленінської платформи» (стор. 238).

Вже на цьому з'їзді товариш Сталін вказував на ту небезпеку, що являють собою антиленінські ухили в національному питанні, ухили до великодержавного, великоруського шовінізму і місцевого націоналізму. І той і другий, кінець-кінцем, вирощували буржуазних націоналістів, які в дальший період революції зімкнулися в своїй діяльності з троцькістами, бухарінцями та з іноземними розвідками.

Одинадцятий з'їзд партії підбив підсумки першого року непу, коли Ленін відмітив на з'їзді, що відступ закінчено, що та мета, яку переслідував відступ, досягнута. Тепер мета висувається інша — перегруповання сил. Партія гостро ставить питання «хто — кого?» Вона висуває перед комуністами необхідність навчитися господарювати, навчитися культурно торгувати і тим самим зміцнити економічний союз робітників і селян.

Найважливішим фактором цього періоду є створення Союзу Радянських Соціалістичних Республік, що означало зміцнення Радянської влади і велику перемогу ленінсько-сталінської політики партії більшовиків у національному питанні.

Наступний, XII з'їзд партії в квітні 1923 року відбувся уже без Леніна. Ленін був тяжко хворий, але рішення з'їзду були прийняті на основі ряду вказівок Леніна. Вже на цьому з'їзді і перед з'їздом троцькісти та націонал-ухильники, як відомо, намагались зірвати успіхи ленінсько-сталінської політики, порушити інтернаціональну єдність народів СРСР. З'їзд дав їм рішучу відсіч, і товариш Сталін на XII з'їзді заявив, що «Наша партія залишилась спяною, згуртованою, витримавши величезний поворот, ідучи вперед з широко розгорнутим прапором» (стор. 248).

Якраз у цей період хвороби Леніна Троцький і троцькісти

організують ряд нападів на партію. І цього разу в боротьбі проти лєнінської партії об'єднуються всі антилєнінські групи, і цього разу Троцький стає організатором антилєнінського блоку. XIII партконференція і XIII з'їзд партії засуджують троцькістську опозицію, оголошують її тодішню позицію дрібнобуржуазним ухилом від марксизму.

Після смерті Лєніна вороги більшовизму різко загострили боротьбу проти партії. В цей період товариш Сталін ідейно озброює нашу партію, створивши на основі прочитаних ним у Свердловському університеті лекцій про основи лєнінізму теоретичну працю, яка стала настільною книгою кожного більшовика.

В «Історії ВКП(б)» цілком наведена історична клятва товариша Сталіна, клятва більшовицької партії своєму вождю Лєніну, який житиме в віках. На смерть Лєніна робітничий клас відповідає ще більшим згуртуванням навколо лєнінської партії. Партія йде впевнено вперед, бо прапор партії — в руках найвірнішого соратника Лєніна, великого продовжувача його справи товариша Сталіна.

У главі надзвичайно ясно викладено питання про перемогу соціалізму в одній країні і про небезпеку капіталістичної іноземної інтервенції. Всі ми знаємо, як товариш Сталін недавно в листі до комсомольця тов. Іванова повторив висловлене ним раніш положення, що остаточна перемога соціалізму можлива лише тоді, коли буде ліквідована небезпека іноземної капіталістичної інтервенції, коли буде знищено капіталістичне оточення.

Ми знаємо, що в ряді організацій в цьому питанні іноді допускали серйозну плутанину. Наприклад, цілком правильне висловлення тов. Ворошилова про те, що ми будемо бити ворога на його власній території, деякі товариші умудрилися зрозуміти так, що ніби зникла небезпека інтервенції, тобто вторгнення імперіалістів на територію СРСР. Коли ми будемо бити ворога тільки на його території, то яка ж може бути інтервенція!

Товариш Сталін роз'яснює: «Звичайно, Радянський народ і його Червона Армія при правильній політиці Радянської влади зуміють дати належну відсіч новій іноземній капіталістичній інтервенції так само, як вони дали відсіч першій капіталістичній інтервенції в 1918—1920 роках. Але це ще не означає, що цим буде знищена небезпека нових капіталістичних інтервенцій. Поразка першої інтервенції не знищила небезпеки нової інтервенції, бо джерело небезпеки інтервенції — капіталістичне оточення — продовжує існувати. Не знищить небезпеки інтервенції і поразка нової інтервенції, якщо капіталістичне оточення все ще існуватиме.

З цього випливає, що перемога пролетарської революції в капіталістичних країнах є кровним інтересом трудящих СРСР» (стор. 257 — 258).

Що ж протипоставили цій ясній позиції партії троцькісти і їх підспівувачі? Вони протипоставили їй меншовицьку «теорію перманентної революції». Лише знущаючись з марксизму, можна

називати її марксистською теорією. Ця, з дозволу сказати, «теорія» заперечувала можливість перемоги соціалістичного будівництва в СРСР. І Бухарінці, і Зінов'єв, і Каменев не були згодні з партією в цьому питанні, але вони відкрито ще не виступали проти рішень партії, хоча Зінов'єв і Каменев і робили неправильні висновки щодо техніко-економічної відсталості СРСР, а Бухарін і його «шкілка» нишком поширювали свою «теорію мирного вrostання буржуазії в соціалізм», доповнивши її новим лозунгом «збагачайтесь!»

На XIV з'їзді партії, як ми знаємо, виступила «нова опозиція» — Зінов'єв, Каменев та ін. Вони протипоставили плану індустріалізації країни, розробленому на основі вказівок Леніна і Сталіна, план дауесизації, тобто закабалення СРСР капіталістичними державами.

Товариші Молотов, Кіров, Ворошилов, Калінін, Андреев та інші члени Центрального комітету, послані під кінець XIV з'їзду в Ленінград, роз'яснили Ленінградській партійній організації всю шкідливість злочинного антибільшовицького виступу Зінов'єва, Каменєва та інших. 97% Ленінградської організації разом з усією партією засудили антипартійну зінов'євську «нову опозицію». XIV з'їзд партії показав, наскільки небезпечно було б довіряти керівництво партійною організацією Зінов'єву, Каменєву та іншим. Вони незабаром були зняті з своїх постів.

Партія згуртувалась під ленінським прапором навколо свого ленінського ЦК, навколо товариша Сталіна, завдала поразки «новій опозиції» і перейшла до нового етапу, до етапу соціалістичної індустріалізації.

Глава 10-а викладає історію партії більшовиків у боротьбі за соціалістичну індустріалізацію країни. Вихована Леніним і Сталіним, партія повела рішучий соціалістичний наступ. Партія знайшла кошти всередині країни для будівництва гігантських підприємств, і хоч міжнародна буржуазія, враховуючи безупинну підривну роботу антибільшовицьких елементів, троцькістів, зінов'євців, загострила в цей період відносини з Радянським Союзом, створивши додаткові труднощі для Радянської влади, партія зуміла подолати цей єдиний фронт «від Чемберлена до троцькістів» і добитися величезних успіхів.

1926 — 1927 роки — це роки напруженого соціалістичного наступу і разом з тим це роки запеклої боротьби проти Троцького і Зінов'єва, проти антибільшовицького блоку різних опозиційних груп. Цей блок спробував зліпити платформу, найбільш брехливу і фарисейську з усіх опозиційних платформ, розраховану на обман партії. Розбитий у дискусії, коли за політику ЦК голосувало 724 тис. членів, а за блок троцькістів і зінов'євців — 4 тис., тобто менше 1%, опозиційний блок перейшов до антирадянських дій, до апеляції проти партії до ворожих класів.

Не можна було більше терпіти в рядах партії цих дворушників, які підписували заяви про відмовлення від підпільної фракційної роботи, а насправді будували вже в той період нову,

антиленінську партію. Тому ще до з'їзду Зінов'єв і Троцький були виключені з партії рішенням ЦК і ЦКК, а XV з'їзд партії виключив з партії активних діячів троцькістсько-зінов'євського блоку, бо незгоди між партією і опозицією виростили уже в програмні і троцькістська опозиція стала на шлях антирадянської боротьби.

Якщо X з'їзд партії оголосив пропаганду поглядів анархо-синдикалістів несполучною з приналежністю до партії і зробив попередження і троцькістам, то XIV з'їзд партії повинен був оголосити пропаганду поглядів троцькістської опозиції і приналежність до неї — несполучними з перебуванням в рядах більшовицької партії.

Ми знаємо, що далі, на XV з'їзді, частина виключених була повернена в партію, після того як вони подали заяви з визнанням своїх помилок. Партія виходила при цьому з бажання допомогти цим людям знову стати партійними людьми. Проте незабаром стало ясно, що заяви «активних діячів» троцькістсько-зінов'євського блоку, за небагатьма винятками, — були наскрізь брехливими, дворушницькими заявами. Троцькізм перестав бути політичною течією. Троцькісти «перетворились в бездейну кар'єристську кліку, готову розтоптати залишки своїх поглядів на очах у всіх, готову вихваляти чужі їй погляди партії на очах у всіх, готову набрати будьякої закраски, — як хамелеони, — аби тільки зберегти себе в партії, в робітничому класі, щоб мати можливість пакостити і робітничому класові і його партії.

Троцькістсько-зінов'євські «активні діячі» виявились політичними шахраями, політичними дворушниками» (стор. 273).

П'ятнадцятий з'їзд партії був з'їздом колективізації сільського господарства. Він дав директиву про складання першого п'ятирічного плану народного господарства. Для того, щоб успішніше виконувати цей план, треба було розгромити антипартійні угруповання всередині партії.

Незабаром після того, як партія розгромила троцькістсько-зінов'євський блок, праві реставратори капіталізму: Бухарін, Риков, Томський, Угланов та ін. — скинули маску, яку вони носили протягом довгого часу, і повели наступ проти партії, підбадьорюючи куркуля.

Якщо зінов'євська опозиція намагалась потягти за собою проти партії Ленінградську організацію, то бухарінці спробували це зробити з Московською організацією, користуючись підтримкою верхівки Московської організації: Угланова, Котова, Рютіна, Ягоди, Полонського, Матвеева та ін. Уже в той період вони намагалися домовитися через Каменева з троцькістами, виробити спільно угоду для боротьби проти партії. Викриті партією, бухарінці стають на шлях троцькістів, подаючи дворушницькі заяви про визнання своїх помилок.

Але ні троцькісти, ні праві не могли захитати ряди партії, що йшла шляхом Леніна за більшовицьким Центральним комітетом, за товаришем Сталіним.

По всій країні розгорталось гігантське соціалістичне будівництво, і коли країна змогла дати нову техніку селянинові, почалося масове входження селян у колгоспи. Настав рік великого перелому — 1929 рік, коли ясно стало, що «в колгоспи йдуть селяни не окремими групами, як це мало місце раніше, а цілими селами, волостями, районами, навіть округами. А що це значить? Це значить, що в колгоспи пішов середняк. В цьому основа того корінного перелому в розвитку сільського господарства, який становить найважливіше досягнення Радянської влади...»¹.

Це означало, що назріває або вже назріло завдання ліквідації куркульства як класу на основі суцільної колективізації.

Глава 11-а «Історії ВКП(б)» присвячена боротьбі партії більшовиків за колективізацію сільського господарства. В обстановці глибокого економічного кризису в капіталістичних країнах, японської інтервенції в Манчжурії і приходу націонал-соціалістів до влади в Німеччині, в СРСР відбувався широким фронтом соціалістичний наступ проти останнього капіталістичного класу — проти куркульства.

Величезний рух селян в колгоспи цього разу означав боротьбу проти куркульства не тільки бідняків, але й значної маси середняків. Якщо раніше СРСР не мав матеріально-технічної бази для того, щоб покінчити з куркульством, ослабити його опір, ліквідувати його як клас і замінити його виробництвом виробництвом колгоспів і радгоспів, то в цей період така матеріально-технічна база була вже створена.

Таким чином, в економіці країни відбулося пересунення класових сил, куркуль втратив свій колишній вплив, і партія перейшла від колишньої політики обмеження куркульства до нової політики — до політики ліквідації куркульства як класу на основі суцільної колективізації.

В главі стисло, математично точно дано формулювання цього переходу до політики ліквідації куркульства як класу. Товариш Сталін характеризує цей перехід як «найглибший революційний переворот, стрибок з старого якісного стану суспільства в новий якісний стан, рівнозначний своїми наслідками революційному перевороту у жовтні 1917 року.

Своєрідність цієї революції полягала в тому, що вона була проведена зверху, з ініціативи державної влади, при прямій підтримці знизу з боку мільйонних мас селян, які боролись проти куркульської кабали, за вільне колгоспне життя.

Вона, ця революція, одним ударом розв'язала три корінні питання соціалістичного будівництва:

а) Вона ліквідувала найчисленніший експлуаторський клас в нашій країні, клас куркулів, оплот реставрації капіталізму;

б) Вона перевела з шляху одноосібного господарства, яке народжує капіталізм, на шлях громадського, колгоспного, соціалістичного будівництва.

¹ *И. Сталин, Питання ленінізму, стор. 246, вид. 11.*

лістичного господарства найчисленніший трудящий клас в нашій країні, клас селян;

в) Вона дала Радянській владі соціалістичну базу в найбільш обширній і життєво необхідній, але і в найбільш відсталій галузі народного господарства — в сільському господарстві.

Тим самим були знищені всередині країни останні джерела реставрації капіталізму і разом з тим були створені нові, вирішальні умови, необхідні для побудування соціалістичного народного господарства» (стор. 286 — 287).

Ми бачимо, як товариш Сталін в цей період розробляє теоретично і практично основи задуманого ще Леніним соціалістичного наступу, як теоретично і практично товариш Сталін розробляє всі питання, зв'язані з індустріалізацією країни, з колективізацією сільського господарства, з ліквідацією експлуаторських класів. Проте частина партійних працівників, захоплюючись успіхами колективізації, вирішила прискорити перехід селян в колгоспи і почала порушувати принцип добровільності, заміняючи його примусом до вступу в колгоспи під загрозою розкуркулювання, позбавлення виборчих прав і т. д. Проти цього запаморочення від успіхів рішуче виступив товариш Сталін, і його виступ мав величезне політичне значення. Помилки були виправлені Центральним Комітетом під керівництвом товариша Сталіна. Значна частина партійних кадрів, що захопилася успіхами і котилася в сторону від партійної лінії, вчасно була повернута на правильний шлях, і завдяки цьому були закріплені успіхи колгоспного руху і був створений ґрунт для нового потужного його зростання.

Шістнадцятий з'їзд партії, який увійшов в історію партії як з'їзд розгорнутого наступу соціалізму по всьому фронту, ліквідації куркульства як класу і проведення в життя суцільної колективізації доручив Центральному комітетові партії «забезпечити й надалі бойові більшовицькі темпи соціалістичного будівництва, добитися дійсного виконання п'ятирічки в чотири роки» (стор. 292).

Але для того, щоб виконати це завдання, необхідно було реконструювати все народне господарство, необхідно було посилити темпи будівництва, а для цього треба було ліквідувати техніко-економічну відсталість, про яку говорив товариш Сталін на першій конференції працівників промисловості в лютому 1931 року.

«Ми відстали, — говорив товариш Сталін, — від передових країн на 50 — 100 років. Ми повинні пробігти цю віддаль за десять років. Або ми зробимо це, або нас змінуть»¹.

Товариш Сталін дав у цей період лозунг: «Техніка в період реконструкції вирішує все». Цей поворот уваги партії до створення своєї техніки мав величезне значення тому, що він допоміг викувати свої, радянські, соціалістичні кадри, допоміг при-

¹ Й. Сталін, Питання ленінізму, стор. 297, вид. 11.

скорити створення нової техніки і в промисловості, і в сільському господарстві, і на транспорті.

Уже в 1931 році суцільна колективізація в основному була завершена. Проте, якщо кількісно колгоспи росли дуже швидко, то зростання колгоспного активу, зростання колгоспних кадрів відставало. Через це погано організована була праця в сільському господарстві, через це куркулі і їх агенти нерідко пролазили до керівництва в колгоспах і всіляко псували колгоспну справу. Щоб покласти край куркульському шкідництву і прискорити справу зміцнення колгоспів, партія створила рішенням ЦК в січні 1933 року політвідділи при МТС. 17 тис. партійних працівників пішли працювати в політвідділи. Це була серйозна допомога. Політвідділи виконали в колгоспах величезне завдання: вони зміцнили колгоспи в організаційно-господарському відношенні, вони виростили нові колгоспні кадри, вони налагодили господарське керівництво колгоспів і піднесли політичний рівень колгоспних мас.

В цей період Перший всесоюзний з'їзд колгоспників-ударників відіграв величезну роль. Особливо велике значення мав виступ товариша Сталіна, який вказав прямий шлях селянству до заможного життя. Для того, щоб усіх колгоспників зробити заможними, треба було зробити колгоспи більшовицькими.

В 1933 році на січневому Пленумі ЦК і ЦКК товариш Сталін, підводячи підсумки першої п'ятирічки, вказував на величезні досягнення:

«Значення цих досягнень першої п'ятирічки полягало, насамперед, в тому, що вони остаточно визволили робітників і селян від ярма експлуатації і відкрили дорогу ВСІМ трудящим СРСР для забезпечення собі заможного і культурного життя» (стор. 300).

Сімнадцятий з'їзд партії в січні 1934 року — «з'їзд переможців» — попереджав партію проти занайства, проти заколисування себе досягнутими успіхами.

Сімнадцятий з'їзд партії намітив план нової п'ятирічки, план другої п'ятирічки. На доповідь тов. Кагановича приймається новий статут партії.

Ми всі пам'ятаємо, як на цьому з'їзді виступали Зінов'єв і Каменєв з лицемірними, дворушницькими і підлими покайними промовами, як Бухарін, Риков і Томський присягалися в вірності партії. Ми пам'ятаємо, як тов. Кіров у своїй чудовій промові говорив про цих обозників революції. Ми не знали тоді, що на з'їзді виступають люди, які в цей момент готували злочинницьке вбивство членів Політбюро ЦК і в першу чергу намітили своєю жертвою Сергія Мироновича Кірова.

1 грудня 1934 року був убитий тов. Кіров за вказівками Зінов'єва і Каменєва; безпосереднім співучасником цих убивць і натхненником їх був той же іуда-Троцький.

Уже тоді в листі до організацій партії, виданому в зв'язку з злочинницьким убивством Сергія Мироновича Кірова, Цен-

тральний комітет вказував на необхідність покінчити з опортуністичною благодушністю, яка виходить з правоопортуністичної теорії, ніби в міру зростання наших сил ворог стає все більш ручним і нешкідливим.

«Не діло більшовиків спочивати на лаврах і ротозійствувати. Не благодушність потрібна нам, а пильність, справжня більшовицька революційна пильність. Треба пам'ятати, що чим безнадійніше становище ворогів, тим охочіше вони хвататимуться за «крайній засіб», як єдиний засіб приречених в їх боротьбі з Радянською владою. Треба пам'ятати це і бути пильними» (стор. 307).

Глава 12-а «Історії ВКП(б)» викладає перехід до завершення будівництва безкласового, соціалістичного суспільства, викладає хід боротьби за завершення цього будівництва, що знайшло вираз у новій, Сталінській Конституції.

З надзвичайною яскравістю показана міжнародна обстановка цього періоду, створення основних вогнищ нової імперіалістичної війни.

Звичайно, війна ця не може не викликати тривоги в народах СРСР, бо «Всяка, навіть невелика війна, почата агресорами, становить небезпеку для миролюбних країн, а друга імперіалістична війна, яка так «непомітно» підкралась до народів і охопила більше півмільярда населення,— тим більше не може не бути найсерйознішою небезпекою для всіх народів і, в першу чергу, для СРСР» (стор. 313).

«Історія ВКП(б)» дає все основне і необхідне для розуміння сучасної міжнародної обстановки. Трудящі нашої країни, вивчаючи історію ВКП(б) і враховуючи події, які відбулися за цей час, ще більше будуть готові зміцнювати оборонну могутність СРСР з тим, щоб на кожний удар відповісти подвійним і потрійним ударом по паліях і провокаторах війни, щоб розтрощити всякі спроби імперіалістичної інтервенції.

Друга п'ятирічка була виконана до 1 квітня 1937 року, тобто за 4 роки і 3 місяці. І в промисловості, і в сільському господарстві здобуті величезні перемоги соціалізму. В основному завершена реконструкція промисловості і сільського господарства. В цей період (1935—1937 роки) на весь зріст стає перед партією завдання створення і виховання нових, соціалістичних кадрів. Ріст кадрів, які могли б осідлати нову техніку, не встигав і далеко відставав у попередні роки від росту техніки. Таким чином, питання про кадри набуло першорядного значення. І якщо в попередній період товариш Сталін вказував, що техніка в період реконструкції вирішує все, то тепер, коли техніка була створена, треба було повернути увагу партії в бік створення кадрів. І на випуску академіків Червоної Армії в травні 1935 року товариш Сталін вказує, що «старий лозунг — «техніка вирішує все», що являвся відображенням уже пройденого періоду, коли у нас був голод в області техніки,— повинен бути тепер заміне-

ний новим лозунгом, лозунгом про те, що «кадри вирішують все» (стор. 316).

І дійсно, в цей період ростуть кадри, які дивують світ новими прийомами в роботі, новими досягненнями продуктивності праці. Великий стахановський рух став яскравим прикладом росту нових кадрів, прикладом освоєння нашими людьми нової техніки і дальшого росту продуктивності праці. Але цей рух ішов не самопливом. Народи стахановців, на яких були присутні керівники партії і уряду, якими керував безпосередньо товариш Сталін, відіграли величезну роль в розвитку цього стахановського руху.

Стахановський рух і дострокове виконання другої п'ятирічки створили умови для нового піднесення добробуту і культурного розвитку трудящих мас. Це піднесення добробуту і культурного розвитку трудящих відбувається одночасно і в місті і на селі. На селі остаточно зміцнився колгоспний лад, і цьому зміцненню колгоспного ладу значною мірою сприяли статут сільськогосподарської артілі, що був прийнятий в лютому 1935 року на II з'їзді колгоспників-ударників, і закріплення за колгоспами всієї оброблюваної ними землі на вічне користування.

Одночасно відбувається могутнє піднесення культурності народних мас, величезне шкільне будівництво, будівництво клубів, народних домів, театрів, стадіонів і т. д., ріст числа учнів у всіх школах, починаючи з початкових і кінчаючи вищими університетськими закладами. Це була культурна революція.

«В піднесенні матеріального становища і культурного розвитку народних мас відбилася сила, могутність, непереможність нашої радянської революції. Революції в минулому гинули через те, що вони, давши народові свободу, не мали можливості дати йому разом з тим серйозне покращання матеріального і культурного становища. В цьому була їх основна слабкість. Наша революція відрізняється від усіх інших революцій тим, що вона дала народові не тільки свободу від царизму, від капіталізму, але й корінне покращання його матеріального і культурного становища. В цьому її сила і непереможність» (стор. 319).

В лютому 1935 р. VII з'їзд Рад СРСР ухвалив рішення про зміну Конституції. Спеціальна конституційна комісія під головуванням товариша Сталіна виробила проект нової Конституції.

Після обміркування всією країною протягом 5½ місяців проекту нової Конституції Надзвичайний VIII з'їзд рад затверджує одностайно цей проект Конституції перемоги соціалізму і робітничо-селянської демократії. Конституція ця «закріпила той всесвітньо-історичний факт, що СРСР вступив у нову смугу розвитку, в смугу завершення будівництва соціалістичного суспільства і поступового переходу до комуністичного суспільства, де керівним началом суспільного життя повинен бути комуністичний принцип: «Від кожного — по його здібностям, кожному — по його потребах» (стор. 324).

Вона стала можлива на основі глибоких змін, які відбулися в суспільному устрої СРСР за роки соціалістичного наступу і докорінно змінили становище робітничого класу, селянства і радянської інтелігенції. Ні в одній країні світу немає такого робітничого класу, немає такого селянства і немає такої інтелігенції.

За останні роки партія розгромила троцькістсько-бухарінських і буржуазно-націоналістичних шпигунів, шкідників, зрадників батьківщини і ліквідує їх залишки. Ряд судових процесів викрив перед всією країною, перед усім світом картину наймерзенніших зрад і запродавства з боку троцькістсько-бухарінської банди.

«Судові процеси показали, що ці покидьки людського роду разом з ворогами народу — Троцьким, Зінов'євим і Каменевим — були в змові проти Леніна, проти партії, проти Радянської держави уже з перших днів Жовтневої соціалістичної революції. Провокаторські спроби зриву брестського миру на початку 1918 року; змова проти Леніна і зговір з «лівими» есерами про арешт і убивство Леніна, Сталіна, Свердлова весною 1918 року; злочинницький постріл в Леніна і поранення його літом 1918 року; заколот «лівих» есерів літом 1918 року; навмисне загострення незгод у партії в 1921 році з метою розхитати і повалити зсередини керівництво Леніна; спроби повалити керівництво партії під час хвороби і після смерті Леніна; видача державних тайн і постачання шпигунськими відомостями іноземних розвідок; злочинницьке убивство Кірова; шкідництво, диверсії, вибухи; злочинницьке убивство Менжинського, Куйбишева, Горького, — всі ці і подібні до них злочиння, виявляється, проводились на протязі двадцяти років при участі або керівництві Троцького, Зінов'єва, Каменева, Бухаріна, Рикова та їх прихвоснів — за завданнями іноземних буржуазних розвідок.

Судові процеси вияснили, що троцькістсько-бухарінські ізверги, виконуючи волю своїх хазяїв — іноземних буржуазних розвідок, ставили собі за мету зруйнування партії і радянської держави, підриг оборони країни, полегшення іноземної воєнної інтервенції, підготовки поразки Червоної армії, розчленування СРСР...» (стор. 324 — 325).

Радянський суд засудив троцькістсько-бухарінських ізвергів до розстрілу, і НКВС виконав вирок при повному схваленні цього розгрому троцькістсько-бухарінської банди радянським народом.

Розправившись з ворогами, радянський народ перейшов до чергових справ, до виборів у Верховну Раду СРСР. Але, для того, щоб як слід підготуватися до виборів, Пленум Центрального комітету в кінці лютого 1937 року на доповідь тов. Жданова постановив корінним чином перебудувати партійну роботу, забезпечити проведення в життя повністю принципів демократичного централізму, провести при виборах парторганів закрите, таємне голосування кандидатів, підвищити роль первинних партійних організацій, їх загальних зборів.

Завдяки проробленій в цьому відношенні великій роботі партія змогла і при виборах у Верховну Раду здійснити ті демократичні принципи, які є основою Сталінської Конституції.

Вся ця величезна робота партії створила таке довір'я до партії Леніна — Сталіна, що стала можливою морально-політична єдність радянського народу, став можливим блок комуністів і безпартійних, на основі якого з 94 млн. виборців взяло участь понад 91 млн., тобто 96,8%, при чому з них за блок комуністів і безпартійних голосувало 89 844 тис. чоловік, тобто 98,6%. «Це була блискуча перемога блоку комуністів і безпартійних.

Це був триумф партії більшовиків» (стор. 329).

ЗАКЛЮЧЕННЯ

В заключенні «Історії ВКП(б)» підводяться основні підсумки історичного шляху, пройденого більшовицькою партією. Це заключення підсумовує величезний політичний досвід єдиної в світі політичної партії, яка зуміла забезпечити перемогу соціалізму на одній шостій частині світу. Ця перемога забезпечена насамперед тим, що пролетаріат створив на зорі революції свою революційну партію, вільну від опортунізму, непримиренну щодо угодовців і капітулянтів, революційну щодо буржуазії і її державної влади, партію більшовиків, партію Леніна — Сталіна.

Ця перемога стала можливою, подруге, тому, що партія робітничого класу оволоділа марксовою теорією робітничого руху, оволоділа марксистсько-ленінською теорією.

Це заключення, сформульоване товаришем Сталіним, дає нам усім вказівку, як треба ставитись до марксистсько-ленінської теорії.

«Марксистсько-ленінську теорію не можна розглядати, як збірку догматів, як катехізіс, як символ віри, а самих марксистів, — як буквоїдів і начотчиків. Марксистсько-ленінська теорія є наука про розвиток суспільства, наука про робітничий рух, наука про пролетарську революцію, наука про будівництво комуністичного суспільства. Вона, як наука, не стоїть і не може стояти на одному місці, — вона розвивається і вдосконалюється. Зрозуміло, що в своєму розвитку вона не може не збагачуватися новим досвідом, новими знаннями, а окремі її положення і висновки не можуть не змінятися з плином часу, не можуть не замінятися новими висновками і положеннями, які відповідають новим історичним умовам» (стор. 332).

Товариш Сталін показує на ряді прикладів, до яких небезпечних наслідків могла б прийти партія робітничого класу, якби вона стала розглядати марксистсько-ленінську теорію як догму, а не як керівництво до дії, якби вона спинялася перед необхідністю відкинути застарілі висновки і замінити їх новими висновками, як це зробив Ленін у питанні про Радянську владу, в питанні про перемогу соціалізму в одній країні. Таке ставлення до революційної теорії заповідали нам і самі основоположники комунізму — Маркс, Енгельс і Ленін.

Третім висновком з історії партії є те, що «без розгрому дрібнобуржуазних партій, які діють в рядах робітничого класу, штовхають відсталі верстви робітничого класу в обійми буржуазії і розбивають, таким чином, єдність робітничого класу,— неможлива перемога пролетарської революції» (стор. 335 — 336).

Четвертим уроком з усієї історії партії є той висновок, що «без непримиримої боротьби з опортуністами у своїх власних рядах, без розгрому капітулянтів у своєму власному середовищі партія робітничого класу не може зберегти єдність і дисципліну своїх рядів, не може виконати свою роль організатора і керівника пролетарської революції, не може виконати свою роль будівника нового, соціалістичного суспільства» (стор. 336).

«Може здатися, що більшовики надто багато часу приділяли справі боротьби з опортуністичними елементами в партії, що вони переоцінювали їх значення. Але це зовсім невірно. Не можна терпіти в своєму середовищі опортунізм, як не можна терпіти язву в здоровому організмі. Партія є керівний загін робітничого класу, його передова кріпость, його бойовий штаб. Не можна допускати, щоб у керівному штабі робітничого класу сиділи маловіри, опортуністи, капітулянти, зрадники. Вести смертельну боротьбу з буржуазією, маючи капітулянтів і зрадників у своєму власному штабі, у своїй власній кріпості — це значить попасти в становище людей, обстрілюваних і з фронту і з тилу. Не трудно зрозуміти, що така боротьба може кінчитися лише поразкою. Кріпості найлегше беруться зсередини. Щоб добитися перемоги, треба, насамперед, очистити партію робітничого класу, його керівний штаб, його передову кріпость — від капітулянтів, від дезертирів, від штрейкбрехерів, від зрадників» (стор. 337).

П'ятий висновок з історії партії — той, що «партія не може виконати своєї ролі керівника робітничого класу, якщо вона, захопившись успіхами, починає зазнаватися, якщо вона перестає помічати хиби своєї роботи, якщо вона боїться визнати свої помилки, боїться вчасно виправити їх відкрито і чесно» (стор. 338).

Товариш Сталін цитує вказівку Леніна, що «Всі революційні партії, які до цього часу гинули, — гинули від того, що зазнавались і не вміли бачити, в чому їх сила, і боялись говорити про свої слабості. А ми не загинемо, бо не боїмося говорити про свої слабості, і навчимося переборювати слабість» (стор. 338).

Треба тут сказати, що ніхто не дав нам всім такого прикладу критики хиб та помилок партії і самокритики, як це зробив сам товариш Сталін у своїх неодноразових виступах по цьому питанню на з'їздах, конференціях, пленумах ЦК, в пресі.

Ще в 1924 році товариш Сталін попереджав партію про те, яке величезне значення має розвиток самокритики, як основного методу виховання більшовиків.

Нарешті, шостий висновок з історії партії — це той, що необхідний найтісніший зв'язок партії з масами, що «без широких зв'язків з масами, без постійного зміцнення цих зв'язків, без

уміння прислухатися до голосу мас і розуміти їх наболілі потреби, без готовності не тільки учити маси, але й учитися у мас,— партія робітничого класу не може бути дійсно масовою партією, здатною вести за собою мільйони робітничого класу і всіх трудящих» (стор. 338).

«Історія ВКП(б)» під редакцією Комісії ЦК закінчується художнім образом — міфом про грецького героя Антея, який був доти сильним, поки не відірвався від своєї матері — землі.

«Я думаю,— говорить товариш Сталін,— що більшовики нагадують нам героя грецької міфології, Антея. Вони, так само, як і Антей, сильні тим, що тримають зв'язок з своєю матір'ю, з масами, які породили, вигодували і виховали їх. І поки вони тримають зв'язок з своєю матір'ю, з народом, вони мають всі шанси на те, щоб лишитися непереможними.

В цьому ключ непереможності більшовицького керівництва» (стор. 339).

